

Kommentar

[Kommentar](#) / De rettsløse barna

De rettsløse barna

Barn utsatt for overgrep mangler den mest elementære rettssikkerhet.

– Som barneadvokat ser jeg ukentlig manglende evne til å gi barn utsatt for overgrep den mest elementære rettssikkerhet, både i barnevern, politi og rettsapparat, skriver advokat Thea W. Totland i denne kommentaren. *Foto: Istockphoto*

Av: [Thea W. Totland](#) | 06.01.2011

Tema: [Barnevern](#), [Barns helse](#), [Sikkerhet og miljø](#)

SÅ HAR DET skjedd igjen: En mann er mistenkt for å ha forgrepet seg på barn uforstyrret i årevis, med barnevern og politi som observatører. Forklaringen er uforstand, feighet og manglende kompetanse både i hjelpeapparatet og i politiet. Dessverre stopper det ikke der. Overgrepsofres rettsløshet forfølger dem også inn i domstolene.

Nylig kom det fram at det bare i Oslo politidistrikt ligger 100 overgrepssaker som ikke er etterforsket. Det er ikke overraskende. Som barneadvokat ser jeg ukentlig manglende evne til å gi barn utsatt for overgrep den mest elementære rettssikkerhet, både i barnevern, politi og rettsapparat.

Seksuelle overgrep mot barn er mer omfattende enn vi liker å tenke på. Amerikanske undersøkelser indikerer at hver fjerde kvinne og hver sjettede mann er blitt utsatt for seksuelle overgrep som barn. Det er antatt at fem prosent av norske barn utsettes for vedvarende og gjentatte overgrep. Det betyr at det statistisk er minst ett barn i hver skoleklasse som akkurat nå er offer for seksuelle overgrep.

MEDIENE fokuserer ofte på den fremmede som overgriper, han som etablerer kontakt via Internett eller lokker med seg små barn. Denne faren er reell og må selvsagt bekjempes. Samtidig er det et faktum at langt de fleste overgrepene utføres av en person som barnet kjenner og stoler på. Dermed blir barnevernets evne til å gripe inn viktig. Slike saker ender ofte som sivile skilsmisse- og barnefordelingssaker. Domstolene klarer ikke alltid å gi barna absolutt førsteprioritet i slike saker.

DEN VIKTIGSTE flaskehalsen i forhold til strafferettslig behandling av seksuelle overgrep er naturlig nok politiet. Det er vanskelig å bevise skyld i disse sakene og det skal mye til før politiet tar ut tiltale slik at saken ender i retten. En gjennomgang for noen år siden viste at politiet henla 72 prosent av incestanmeldelsene og at bare 12 prosent av alle anmeldte tilfeller endte med dom og straff. De ferske tallene fra Oslo indikerer at situasjonen ikke er blitt vesentlig bedre.

Ett utslag av at få overgrepssanmeldelser avgjøres strafferettslig, er at flere saker med mistanke om overgrep er henvist til å finne sivilrettslige løsninger i barnefordelingssaker. En stor overvekt av disse er initiert av mor fordi hun mener at far har forgrepet seg på barna (rollene kan være motsatt, men hovedbildet er at mor er den som mistenker overgrep).

DET OVERSKYGGENDE vurderingstemaet som retten skal legge til grunn i alle saker der barn er involvert er hensynet til barnets beste. Dette er ikke omstridt, men det er et problem at begrepet er ullent og subjektivt. I praksis ser vi at barnevernet nærmest kan slippe unna med hva som helst, så lenge deres handlinger er formelt begrunnet i hensynet til barnets beste (for eksempel i den aktuelle Gambia-saken der barnevernet kjente til overgrep i familien, men unnlot å anmelde fordi man mente barnets beste tilsa «ro i familien»).

OGSÅ I FORHOLD til sivilrettslig behandling av overgrepssmistanker er subjektiviteten i begrepet «barnets beste» et problem. Min erfaring som barneadvokat er at retten ofte setter hensynet til best mulig samlet foreldrekontakt foran behovet for å beskytte barnet mot risiko for overgrep. Og det blir verre: Domstolene har en tendens til å belønne den av foreldrene som er imøtekommende til en samværsordning. Dette er høyst akseptabelt i normale samværsaker, men kan gi bisarre resultater ved mistanke om overgrep. I praksis straffes ofte barnet og mor for motstanden mot at barnet skal ha utstrakt samvær med en person som oppfattes som overgriper. Jeg har som advokat sett flere eksempler på at retten beslutter at barnet skal bo fast hos far (som mistenkes for å være overgriper), mens mor får samvær, i enkelte tilfeller sågar med tilsyn.

ÅRSAKEN TIL at retten ikke sjelden kommer til dette paradoksale resultatet kan være at domstolen «glemmer» at disse spesielle samværsakene ikke er straffesaker, men sivile saker. Domstolen legger til grunn en uskyldspresumpsjon slik vi kjenner den fra strafferetten, der det skal sterke bevis til for domfellelse. Det er til og med vanlig at retten underbygger sin avgjørelse med å henvise til at en anmeldelse er henlagt av politiet, eller at barnevernet ikke er bekymret. Når vi vet hvor svak politiets og barnevernets behandling av slike saker er, blir argumentet ganske spesielt og bidrar til å uthule barnets rettssikkerhet ytterligere.

DET KAN imidlertid ikke være tvil om at norske domstoler i svært mange slike saker vurderer dem feilaktig rent juridisk. Det foreligger nemlig ikke noen uskyldspresumpsjon eller krav til fellende bevis i samværsaker med mistanke om seksuelle overgrep. Tvert imot er lovgiver svært tydelig på at en risiko for overgrep i seg selv skal gi grunnlag for beskyttelse av barnet, dette er tydelig presisert i forarbeidene til barneloven.

Denne presiseringen er gjentatt av justisministeren overfor domstolene, uten at det synes å ha gjort særlig inntrykk. Fortsatt er rettspraksis slik at den av foreldrene som fremmer mistanke om overgrep pålegges en omfattende bevisbyrde. Resultatet er at de voksnes rettssikkerhet ivaretas, samtidig som barnets rettssikkerhet må vike. Dermed tar norske dommere ukentlig sjanser på barnas bekostning.

NORSKE BARN er i utgangspunktet godt ivaretatt gjennom konvensjoner, lover og regler. Når mange norske barn likevel savner rettssikkerhet i praksis skyldes dette flere forhold. Ressursmangel i politiet er åpenbart en forklaring. Men like viktig som å gi flere ressurser til dette arbeidet er det å gjøre noe med

holdningene og kompetansen til dem som samfunnet har satt til å beskytte barna våre. Uforstand, feighet og misforstått respekt for privatlivets fred må motarbeides, samtidig som barnevernet, politiet og domstolene må få en mer egnet kompetanse. Og ikke minst er det viktig å øke bevisstheten om at barn er egne rettssubjekter som lovgiver faktisk har gitt ekstra beskyttelse.

Thea W. Totland
Advokat
Spesialist i barns rettigheter

NB: Kommentaren sto først på trykk i Dagbladet 6. januar 2011.